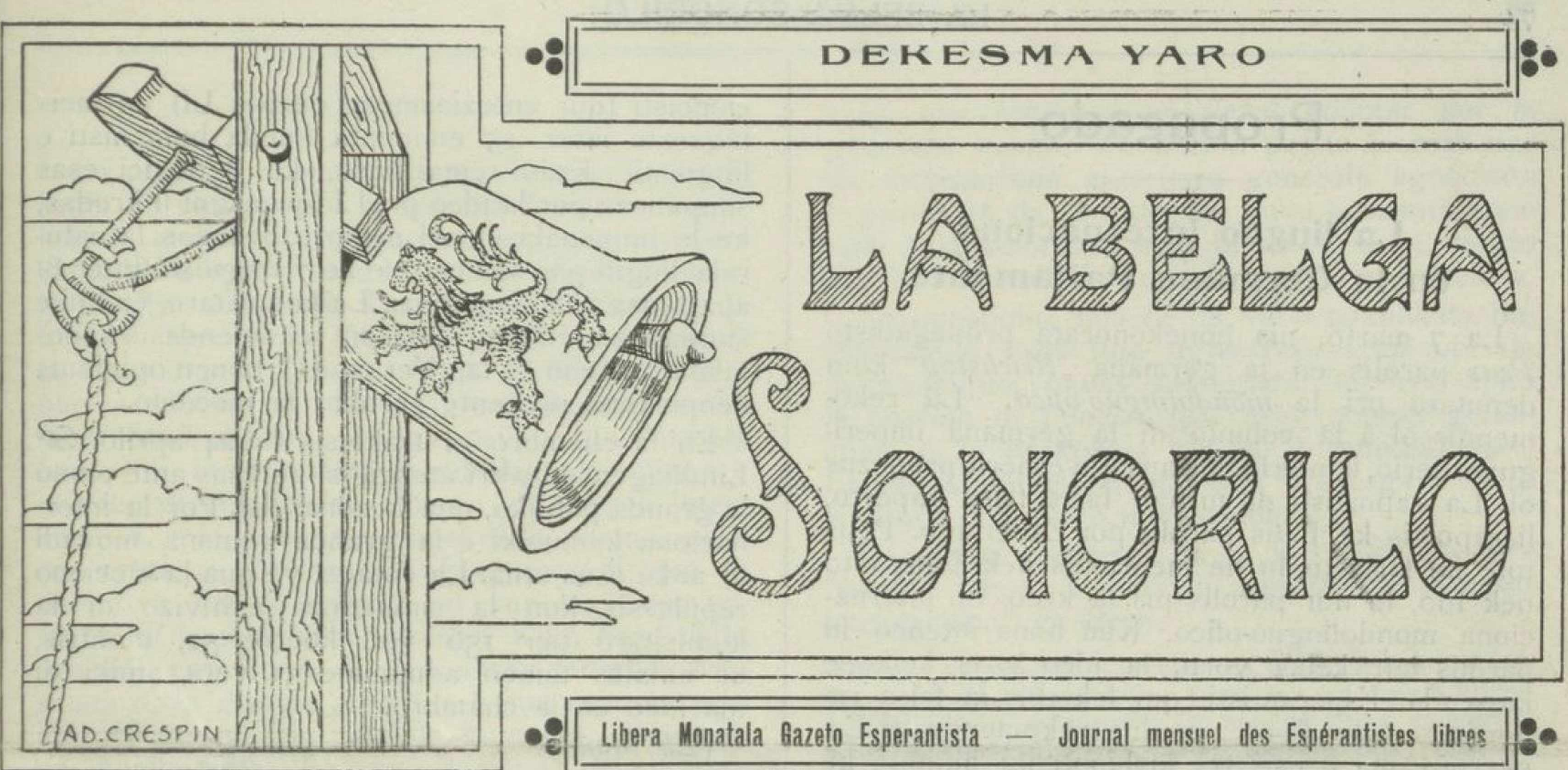
15 JUNIO 1912. № 154.

DEKESMA YARO

Libera Monatala Gazeto Esperantista — Journal mensuel des Espérantistes libres

MEMBRO DI L'PROFESIONAL UNIONO DI L'PERIODALA BELGA GAZETARO
Affilié à l'Union professionnelle de la Presse Périodique Belge

DIREKTEYO : Redakto ed Administro :
65, Rue du Président, 65, BRUXELLES

YARKOLEKTO : fr. 4.50
(Septembro 1911 — 1912)

Specimeno : Fr. 0.25

Decidi di l'Akademio

15 marto 1912.

713. — On adoptas la formi : *dal regulo* e *da l'regulo*, kun o sen apostrofo, pos la tri prepozicioni *da, de, di.*

714. — On admisas unanime, kom provizora probo, ke la substantivi generale signifikez nedeterminita sexuo, e ke on indiquez la masla sexuo (kande necesa) per la sufixo **ul.**

715. — On admisas unanime, kom provizora probo, **maskulo** vice *maslo* (F. mâle).

716. — On adoptas **non** vice *nov* (F. nombre neuf) e **nova** vice *nuva* (F. adjectf neuf, nouveau)

717. — On adoptas por *pagar* la sintaxala formo : *„me pagas pekunio a la komercisto po varo“* (F. Je paie une somme au commerçant en échange de marchandise).

718. — On adoptas la prepoziciono **vers** por F. *vers.*

719. — On adoptas **aspiracar, inspiracar, expiracar** por la metaforala senci.

720. — On adoptas **bisko** (F. bisque).

721. — On adoptas unanime **echopo** (F. échoppe) vice *budo* supresita.

722. — On repulsas *kargar* (vari sur veturo) e *kargizar* (veturo per vari).

723. — On adoptas **karjar** (vari sur veturo) F. charger des marchandises sur un véhicule e **charjar** (veturo per vari) F. charger un véhicule au moyen de marchandises.

724. — On decidas unigar *sidar, sedo* e *sejo*) adoptante **sideyo** (F. siège, lieu de résidence, vice *sedo,* e **sidilo** (F. siège pour s'asseoir) vice *sejo.*

725. — On adoptas **tiro** kun la specala tenco definita (F. tirage, par ex. d'une cheminée).

726. On adoptas unanime **suedio** vice *suedo* e **suedo** vice *suedano.*

727. — On decidas ke la unanima voti esos publikigata kom tala.

728. — On decidas unanime, ke Sro Hugon cesis esar akademiano.

729. — On decidas unanime, ke la **periodo di stabileso** komencas nun, t. e. pos la decidi jus publikigita.

730. — On aprobas la §§ 1, 2 et 3 di la konvenciono kun la komitato, la §§ 2 et 3 emendita segun la propozo da Schneeberger.

La sekretario,

L. COUTURAT.

La unesma periodo di stabileso oficiale komencis do de la 15a marto 1912.

Propagado

La linguo Internaciona en la Germana Parlamento

La 7 marto, nia bonekonocata propagadisto *Peus* parolis en la germana „*Reichstag*“ kom deputato pri la *mondolinguo-ofico*. Lu rekomendis ol a la volunto di la germana imperiguvernerio, kande la Suisana guvernerio propozus ol. La raportisti di jurnali facis falsa raporto, li raportis ke Peus parolis por Esperanto. Peus tote ne facis to, lu ne mencionis nek Esperanto nek Ido, lu nur parolis pri la kreo di internaciona mondolinguo-ofico. Kun bona intenco lu parolis nur kelka vorti, la ideo esas kelkope lansenda. Esperantisti, qui lektabis la falsa raporti, gratulis Peus pro lua rekomendo di Esperanto, ma li esis tre malkontenta audinte ke Peus parolis nur pri la mondolinguo-ofico. Takaze itere aparis la fanatikeso di ta mondolinguani en la Esperantista kampo, qui arogas a su judiko pri la necesa qualesi di mondolinguo, malgre ke mankas a li omna kompetenteso, pro ke li konocas nur lia matrolinguo. Ni acentizez sempre ke ni bezonas la agnosko di la mondolinguo da kompetenta linguisti e logikisti.

La Mondolinguo avan la sueda parlamento.

Kom expektende, la sueda parlamento repulsis la mociono pri statala ago por kreo ed adopto di internaciona helpolinguo. Roma ne kontstruktesis dum un dio! Generale, on trovis la afero atencinda, adminime por la naturala cienci e la ordinara komuniko, ma on ne ja konsideris ol sat matura por oficiala agado.

La preparala komisitaro di la *unesma chambro* apogis sua repulsala konsilo sur enunco da prof. K. F. Johansson, qua trovas artificala linguo kom nesuficanta e neuzebla en multakazi. Il kredas, ke la angla divenos la mondolinguo. (En Mondo 3, S^ro^ G. A. Larsson refutis lua enunco.) Dum la traktado en la chambro, la 20 marto, S^ro^ Wavrinsky defensis sua propozo, e dum la vivoza intereso di la chambrani il demonstris la neceseso e praktikebleso di la LI. Adverse, on deklaris, ke on ne devas obsedar la parlamento pri questioni, qui ne konvenas a parlamentala trakto o decido. La mociono repulsesis sen votado.

La preparala komisitaro di la *duesma chambro* facis bona e tre interesiva exameno di la questiono. Por suplear la enunci di la tri natural ciencisti (qui entuziasmoze deziris LI) on facis inquesto inter 15 eminenta sueda humanisti e linguisti. Esas remarkinda, ke 8 de ici esas simpatioza por la ideo pri LI (quankam li kredas, ke la humanala cienci sempre bezonos la naturala lingui por sua uzo), e ke 7 *linguisti* (inter 8) apartenas a ta simpatiozi. La komisitaro, en anke simpatioza enunco (ex. on rekomendas ekonomiala susteno di la „Verband“), tamen opinionis neoportuna prezente aprobar la mociono.

En la chambro ol traktesis la 24 aprilo. S^ro^ Lindhagen ed altri atencigis, ke esas ante omno la granda publiko, qua bezonas LI. Por la internaciona komuniki e la granda humana movadi ol anke esus utila. La votado, ye qua la mociono repulsesis kun la simpatioza motivizo di la komisitaro per 156 voti kontre 51, montris, ke existas tamen adminime 51 vera amiki di nia ideo en la chambro.

(Ek Mondo) GAL.

Asocio por la fondo di Kontoro di Linguo internaciona.

I.

La 27 februaro 1911 formacesis en Bern „*Asocio por lo fondo di Kontoro di Linguo Internaciona*“ segun inicio donata da la famoza ciencisto Prof. Dr. Ostwald (Leipzig) en diskurso facita 1910 en Bern. La asocio esas, segun olua statuti, internaciona laborala asociuro, kun la skopo preparar ed iniciar diplomacala agado por la fondo di mondolinguala uniono inter plura stati (ek qui du granda stati adminime) e por la fondo di Kontoro por la Linguo Internaciona, qua havos la tasko, kom organo di la mondolinguala uniono, sorgar pri la endukto, developo ed apliko di *helpanta linguo internaciona* oficiale agnoskata.

La asocio havas sua sideyo en Bern ed esas enskribita en la komercala registro. Sr. *Kolonelo Frey,* exkonsilisto federala en Bern, aceptis la honorprezidanteso. La Prezidanto esas Sr. *Dr. A. Gobat,* nacionala konsilisto en Bern, viceprezidanti s-ri *Prof. Dr. Wilh. Ostwald,* Grossbothen apud Leipzig, *Anton Waltisbühl,* fabrikisto en Zürich, ed *A. Rollier,* inquesto-judikisto en Bern; Sekretarii s-ri *Fr. Schneeberger,* pastoro en Lüsslingen, ed *H. Behrmann,* direktisto di la oficiala trafikokontoro en Bern. La cetera membri di la Komitato esas eminenta viri di cienco, komerco, industrio ed administrado. Por altra stati on konstitucos specala landala komitati. La sekretarieyo en Bern donas informi pri la adhero a la societo e furnisas omna imprimuri. La kasisto esas la Banko *E. von Büren e Komp.* en Bern.

II.

La proxima skopo di la asocio esas la redaktado di peticiono a la suisana federala konsilistaro, en qua ica pregesos questionar la cetera stati, ka li esos pronta kunvokar *oficiala konfero informiva*. La tasko di ta konfero esos, sur la bazo di raporto di l'Asocio pri la problemo di la Linguo Internaciona, facar la teknikala prepariva labori por fondar mondolingual uniono inter stati maxim multa posible. La formala fondo di la interstata mondolinguala uniono e la kreo di la oficiala kontoro di Linguo Internaciona, qua esos la organo di la uniono, esos rezervata a *diplomacala kongreso*, di qua la definitiva decidi apogos su sur la prepariva labori di la informiva konfero. Kom bazo di la procedo expektata de la suisana federala konsilistaro, la Asocio adjuntos a sua raporto projeto di internaciona statala kontrato, redaktita da kompetenti. La internaciona helpolinguo propozenda por la oficiala agnosko ne esos elektata da la Asocio, ma da la internaciona konfero o da la expertizisti komisita da olu. La asocio ipsa restas perfekte neutra inter la diversa sistemi di mondolinguo. Omna membri darfas profitigar la asocio de sua experienci e konsili.

III.

La asocio turnas su unesme a la reprezentanti di *cienco, tekniko, komerco, voyajotrafiko* e la relatanta resorti di la statal administrado. En ta domeno la apliko di helpanta linguo internaciona esas nerefutebla bezono. La mondolinguala movado, segun quante ol restas en la racionala limito di la praktikala bezoni, nule tendencas suplantar la naturala lingui, ma nur enduktar *helpanta idiomo* agnoskata da la tota civilizita mondo, por efektigar plu facila interkompreno en la internaciona relati di la populi. Tala artificala helpolinguo havas la avantajo, ke ol povas furnisar a la nocioni, en l'objektala domeno, expreso plu unasenca e plu universale valoranta kam irga naturala lingui, di qui la vorti inkluzas ula sentimentala valoro. La vasta domeno di la literaturo nultempe povos karear la nacionala lingui kun lia subtila nuancigi.

Teknikale la problemo di helpanta linguo internaciona darfas konsideresar kom solvita. Existas plura sistemi, qui pruvis nerefuteble, ke homi di maxim diversa lingui di la civilizita mondo, povas plu bone interrelatar (parole e skribe) per helpolinguo simple e reguloze konstruktita, kam per irga naturala linguo.

La konkuro di la diversa linguosistemi utilesis unesme per ke eventis generala lumizo ad exameno di la fundamenti, tale ke nun joyiganta klareso dominacas en ta relato. Ma nun on devas finigar la danjeroza luktado inter la ivala sistemi, e trovar certa ekiro ek la embaraso, qua sistemon on devas adoptar por la generala uzado. Ta decido povas facesar nur da internaciona autoritato generale agnoskata e provizata da la stati per povo suficanta; realigar tala autoritato esas la skopo di la Asocio por la fondo di Kontoro di Linguo internaciona.

La questiono, qua de la vere qualifikata linguosistemi esos fine agnoskata kom oficiala mondolinguo, havas sekundara importo, apud la postulo di l'uneso, qua esas necesa kondiciono di la praktikala suceso di mondolinguo. La necesa developo ya esos presorgata da la Kontoro di Linguo internaciona.

La adheri aceptesas da la „Sekretarieyo di la Asocio por la Fondo di Kontoro di Linguo internaciona“ en Bern.

(Omna samideani esas pregata tradukar ica *Oficiala kommunikajo a la jurnalaro* aden sua nacionala linguo e publikigar ol en jurnali. On sendez kelka exempleri a la sekretarieyo supere nomita. Se la artiklo imprimesas nur partope, la finala frazo di la artiklo devas pozesar ye la fino di singla parto.)

Extrakto ek la Statuti di l'Asocio por la fondo di Kontoro por la Linguo internaciona.

§ 1. **Skopo.**

L' „Asocio por la fondo di Kontoro por la Linguo internaciona“ esas internaciona laborala asociuro, qua havas la skopo preparar ed iniciar diplomacala agado inter plura stati e la fondo di Kontoro por la Linguo internaciona, qua havos la tasko, kom organo di la mondlinguala uniono, sorgar pri la endukto, developo ed apliko di helpanta linguo internaciona oficiale agnoskata.

La asocio kom tala egardas maxim severa neutraleso kontre la ja existanta e plu tarde naskonta sistemi di internaciona helpanta lingui; ol abstenas omna propagado por singla linguala sistemi.

§ 5. **Aquiro di la membreso.**

Membro di la asocio divenas per skribita adhero ed agnosko di la statuti :

a) Omna privata persono, qua obligas su a yarala kontributo de adminime 10 franki, („Ordinara membri“);

b) Omna korporaciono (societo, autoritato, firmo edc.), qua obligas su a yarala kontributo de adminime 50 franki („kolektiva membro“);

c) Omna privata persono ed omna korporaciono, qua pagas unfoya kontributo de adminime 100 franki („fondero“).

Personi qui intencas adherar a ta asocio demandez la detaloza, oficiala imprimuri, qui aparas en diversa nacionala lingui.

Adreso : „Sekretariat des Verbandes für die Schaffung eines Weltsprache-Amtes, in Bern (Schweiz)“

Kroniko

Sro Kapitano A. den Hengst, qua tradukis por nia lasta numeri la *Historio di Ma Pa Da* revenis en Nederlando pos longa restado en la kolonii e de nun esas sekretario di la klubo *Progreso* en Hago (den Haag, Holland).

Adreso: Delistraat, 21, den Haag.

On savas ke, recente, Sro Gaston Moch, membro di l'Esperantala Akademio adheris a la linguo internaciona di la Delegitaro; altra membro Sro de Saussure prezentis kelka projekti pri plubonigo di la primitiva linguo sub pseudonimo *Antido*.

Nia revuo *Progreso* anuncas ke cetere, l'Akademio Zamenhofala semblas dissolvesar e perdar sua maxim eminenta membri nam „Dro K. Bein *(Kabe)* vice prezidanto di *l'Akademio* e *Lingva komitato* sendis sua demiso de la dicita *Lingva komitato*, pro personal motivi.“

Pro personal motivi.....

La chefa okupo di ta famoza komitato, nun totale purigita, esas facar nulo, e Sro Bein ja en Boulogne s/Mer, demandis ke l'unesma laboro di l'komitato, tro multnombra, esez studio pri redukto; cadie la komitato ne reduktesis, ma esis duobligita!

La demiso kom *Lingva* komitatano genitas sama gesto kontre la sankta Akademio: Kabe, la „maxim bona autoro di Esperanto“ segun la *fideluloj* ne plu esas inter la *chefi!*.....

Sioro Dro Sten Liljedahl esas aceptita kom oficiala interpreto en Ido ye la

Olimpiala Ludi en Stockholm

dum la somero 1912 (de 29 junio til 22 julio), da la oficiala Komitato di l'Olimpiala Ludi. Sro Liljedahl, qua esas dentmedicinisto volunte montros omna vidindaji en Stockholm a la stranjeri; il savas, anke parolar la germana franca ed angla lingui.

Ajuntez ke Sro Liljedahl esas prezidanto di Mondolinguala Societo di Stockolm, vice prezidanto di Sueda Ido-federuro ed agento di l'Uniono por Linguo internaciona;

adreso:

Humlegardsgatan, 21
en Stockholm.

Les journaux parisiens nous apportent le menu du banquet qui a eu lieu dernièrement à Paris, à l'occasion d'un Congrès de purs défenseurs de l'Esperanto.

Les journaux n'ayant pas les fameux caractères accentués, ont du se borner... à les remplacer par des caractères dépourvus d'accents; par compensation et dans leur ignorance de la signification du texte, ils ont fourré des majuscules là où elles n'avaient que faire, si bien que le menu devient l'invraisemblable mixture suivante:

Almangajoj diversaj
Labrakfiso kun sauco
Holanda
Bovlumbajo kun fungoj
kaj sauco Madejro
Fazeoloj verdaj lau
maniero Maitre d'Hôtel
Rostitaj Kaponoj el Mans
Salato
Glaciajo Esperanto
Fruktoj, Biskvitoj, Kuketoj
VINOJ
Graves, Macon, Bordeaux
Campano
Kafo Kaj Likvoroj

Et c'est en faisant publier de ces machines là par les journaux que le grand lama de l'Esperanto et son archidiacre croient servir la cause d'une langue internationale! On croirait plutôt qu'ils veulent attirer sur elle les quolibets et les commentaires désagréables.

Esperanto e Ido

Ye la 23 aprilo, la jurnalo *La Démocratie*, de Paris aranjis kontroverso publika inter Ido e Esperanto. Pro diversa motivi, quin nia lektanti divinas, la kontroverso ne povis eventar inter So Couturat e... la diktatoro di Esp. On propozis lore a So Couturat kontroversar kun So Aymonier; So Couturat aceptis, kondicione ke So Aymonier dementios la nevera aserto (facita da altra Esperantisto) ke lu sendis ante a So Couturat irga defio o provoko per letro.

So Aymonier konsentis facar ta deklaro; ol refutas una de la sennombra mentii e kalumnii, per qui la fanatiki esforcas kombatar Ido, e quin la diktatoro audacis repetar en *La Démocratie,* quankam So Couturat ja dementiabis ol.

Esis konvencionita, ke on traktos nur la linguala questiono, ed exkluzos omna personala questioni. Tamen So A. ne povis impedar su repetar la konocata shikani pri la Komitato di la *Delegitaro*, e c. La cetero di lua diskurseto

esis plenigita per espritaji e joki, per qui lu esforcis ridigar l'audantaro[1].

S° Couturat ne degnis respondar a la personal ataki, e traktis nur la linguala questiono: qua esas la maxim bona LI? Existas plu kam 100 LI.; ma reale, existas nur una, qua sencese evolucas, e qua esas nun Ido. Ido havas l'alfabeto internaciona e la vortaro maxim internaciona: do ol esas la vera LI., la sola aceptebla. Lu montris per multa exempli la difekti di Esp., l'idiotismi di vortaro, di derivado e di sintaxo, la vorti mankanta o dusenca. Lu konkluzis, ke Ido esas plubonigo, ne nur di Esp., ma di la cetera projeti; tamen, ol ne multe diferas de Esp., ol esas tre facila por l'Esperantisti; do nulo justifikas la milito, quan li facas kontre ol; ed il invitis li unionar su a l'Idisti por la venko di la maxim bona LI.

A ta pacema advoko l'Esperantisti respondis nur per shikani e personal ataki. Omnafoye kande S° Couturat citis exemplo di Esperantulo (ed il pruntis omna sua exempli de la *Fundamento* o de la fundamentista autori), la Esperantisti klamis ed interruptis lu, tale ke il mustis fine konstatar, ke omna citajo de la *Fudamento* igas li "ulular„. Cetere, nulu probis refutar sa kritiki, o justifikar la exempli di Esperantulo; nule anke kontestis lia autentikeso; mem li afektace aplaudis lekto di texto da Zamenhof plena de *ajn, ojn*![2] Lia sola argumento esis ke (malgre omna difekti, quin li ne mem probis negar, do quin li tacite agnoskis) on interkomprenas sat bone per Esp. — Evidente! nam 1e la kuntexto ofte klarigas la obskura o dusenca expresuri; 2e se on atribuas *konvencione* ula senco a vorti absurda o dusenca (ex. ad *elrigardi* la senco *aspektar*), suficas lernar *memore* omna ta konvencioni por interkomprenar. Ico nule pruvas, ke la linguo ne esas plena de idiotismi *nekomprenebla* per la nura "komuna raciono„.

Por deskriptar la posturo e konduto di l'Esperantisti, oportas dicar ke, segun la kustumala "strategio„ di lia chefi, li okupis tote l'unesma rangi di l'audantaro; nia amiki e la senpartia publiko mustis sidar en la dopa rangi o mem starar en la pordi. Meze l'unesma rango tronsidis la diktatoro, tante proxim l'estrado, ke, dum ke S° Couturat parolis, il audacis plurfoye prizentar a S° Aymonier paperi o dokumenti, quale por "suflar„ a lu lua respondi. Konduto tote nekorekta, e ne honorizanta por la du komplici; nam semblis tale, ke S° A. esas nur parolilo o marioneto por S° B.

On memorez pluse, ke la diktatoro refuzabis facar la kontroverso kun S° Couturat, e tale desqualifikis su ipsa por ica kontroverso. Do, se lu havus minima takto e pudoro, lu devis, o tote ne asistar a la kontroverso, od adminime nule partoprenar ol. Tote kontre, lu unesma demandis la parolo, e lua unesma vorti esis: "Me pregas mea amiki ne aplaudar me!„ Quik li aplaudadis! Ica ridinda incidento karakterizas perfekte la mento di la "fideli„ e la fatueso di lia chefo.

Cetere, esis videbla, por omna senpartia spektanto, ke li venis grandanombre, segun la kustumala "taktiko„, nur por facar sistema e konstanta bruiso, por aplaudar frenezie omno quon dicos la amiki, por interruptar per stulta e sovaja klamachi omno quon dicos l'adversi. L'autoro di *Adjuvilo* ne shamis facar quaza justifiko di sua desbela ago; lu esis aplaudata da sua digna amiki, servisti di la *Centra Oficejo.* S° Léon Bollack dicis tre bona e pacema paroli: il memorigis, ke lu anke laboris dum 10 yari por l'idealo di la LI, e facis multa sakrifiki por ol; nultempe il povis konsiderar Esp. kom bona e definitiva solvo; ma pos ke lu esis askoltata e diskutata da la *Delegitaro*, lu aceptis lua verdikto, segun sua promiso; ed il invitas omni agar same, ne nur pro la interna boneso di la solvo, ma por la profito di l'uneso e di l'uniono. Ta nobla advoko esis nule askoltata nek mem komprenata da la fanatiki.

Rezume, ca experimento pruvas, un foyo pluse, ke nula diskuto serioza e loyala esas posibla kun ta homi, qui aspektas quale bando de furioza foli.

(Ek *Progreso.*)

1. Nur un exemplo di ta espritaji. S° A. multe kritikis la verbi kompozita per *-agar*, e pos citir serio de li (quale se li esus tante frequa en Ido), il konkluzis: "On divenas per to *hagard!*„ (F. konfuzega). Tala kalemburo vicas argumento por la fideli!

2. Ico esas leciono por la "angla nobelo„, qua audacis asertas, ke nia komparenda texti esas falsa! Se li esus falsa, la fanatiki denuncabus li, e ne aplaudabus li! — Pluse, S° Couturat remarkigis, ke lektante Esp° lu acentizas korekte (evitante acentizar la finala *aj, oj*), dum ke S° A., lektante frazo di Ido, acentizis nekorekte la finala *o* por igar ol ridinda. Tale la publiko povis komparar la procedi di la du adversi.

Nomi di la literi en Ido.

On questionas kelkafoye pri la nomi di la literi en Ido, e mem recenta artiklo semblas dicar, ke on ne savas quale la literi nomizesas en Ido. La respondo a ca questiono trovesas de longe ye la fino di la *Gramatiko kompleta*, da L. de Beaufront. La vokali **a, e, i, o, u** havas kom nomo lia sono ipsa. La konsonanti havas nomo kompozita ek lia sono *sequata* da **e**: **be, ce, de, fe, ge, he, je, ke, le, me, ne, pe, que** (atencez la difero de *ke*), **re, se, te, ve, we, xe, ye, ze** (on atencez *we* e *ye*). Pri la digrami, lia nomi esas : **che** e **she**.

Correspondance

M. L. Couturat, nous communique la lettre suivante, qui lui a été adressée par erreur; c'est au directeur de notre journal qu'elle s'adresse vraisemblablement, quoiqu'aucune mention n'en soit faite :

Paris, 16 mai 1912.

Monsieur le directeur,

„On me communique un numéro de votre journal (15 aprilo 1912), qui contient des citations d'un article paru dans la *Revue Scientifique et Morale du Spiritisme* (de février 1912).

„Comme je n'entends pas partager la responsabilité de vos appréciations concernant M. Boirac, je vous serais obligé de vouloir bien informer vos lecteurs que je ne m'associe pas du tout à cette manière de voir.

„Mon article s'inspirait du désir de rendre à M. de Rochas un hommage qui lui fut trop longtemps refusé, mais nullement de contester à M. Boirac, la légitimité d'une récompense due à ses travaux. M. Boirac, dans ses écrits, comme dans ses conférences, a toujours reconnu à M. de Rochas la part qui lui appartenait, il ne convient donc pas de le représenter comme un homme capable de s'approprier les travaux d'autrui.

„Veuillez agréer, Monsieur, l'assurance de ma considération distinguée.„

L. Chevreuil.

Voici la réponse que M. Couturat, auteur de l'article visé, a envoyé à M. Chevreuil :

Paris, le 20 mai 1912.

Monsieur,

„Les gens qui vous ont communiqué *La Belga Sonorilo* et son adresse auraient pu et dû vous dire que je n'en suis nullement le directeur.

„Recevant en cette qualité votre lettre du 16 mai, je ne puis que la transmettre au véritable directeur de *La Belga Sonorilo*. C'est à lui qu'il appartiendra de juger s'il convient d'insérer votre rectification.

„Pour ma part, il me semble que la question se réduit à ceci : Ai-je cité une phrase ou un seul mot, comme étant de vous, qui ne soit pas de vous? Et vous ai-je attribué le moins du monde une „responsabilité“ quelconque dans mes commentaires? Est-ce vous, ou moi, qui a dit ; „M. de Rochas méritait cette récompense, c'est à M. Boirac qu'on l'a donnée“ et : „On ne peut pas tout donner au même“. Si c'est vous, le contraste entre votre appréciation d'hier et votre rectification d'aujourd'hui risque fort de paraître ... étonnant. Il semble bien que votre rectification vous ait été demandée ou suggérée. S'il en est ainsi, vous pouvez dire à M. Boirac qu'il lui appartient de répondre *lui-même* à un article qui le vise, *lui* et non pas vous; et que nos journaux insèreront volontiers ses rectifications le jour où lui même voudra bien insérer dans ses journaux celles que nous lui avons adressées *même par huissier*, et où nous corrigions notamment des documents émanés de lui et contenant des chiffres *faux*. Vous reconnaîtrez du moins que nous faisons des citations exactes et *authentiques*.

„Veuillez agréer, Monsieur, l'assurance de ma considération distinguée.“

Louis Couturat.

P. S. Je vous ferai remarquer le vague de votre rectification : „Vous ne vous associez pas a ma manière de voir“. Sur quoi? Sur les travaux psychiques de M. Boirac? Mais je n'ai fait que vous citer et le citer lui-même! Sur ses travaux d'espérantiste? Mais relèvent-ils de votre compétence, et ai-je invoqué votre témoignage sur ce point? Quant on rectifie, on doit indiquer nettement sur quel point porte la rectification.

* * *

Nous n'ajouterons qu'un mot : M. Chevreuil ne manquera pas, certainement, de faire spontanément, dans sa propre revue, les rectifications que nous faisons dans la nôtre pour lui être agréable ; ses lecteurs pourront alors juger de la valeur de ces rectifications.

L'échec de l'Esperanto devant la Délégation.

Recueil de documents authentiques.

Sous ce titre, M. L. Couturat, secrétaire de l'Académie de l'*Uniono por la Linguo internaciona* a réuni une série de documents accablants pour les soi-disant chefs espérantistes. Le lecteur pourra se convaincre de la façon dont ces Messieurs comprennent la direction des efforts développés en faveur d'une grande idée. Tous ces documents ont déjà été publiés; ils sont extraits de documents officiels pour une bonne partie, ou reproduisent des lettres dont l'authenticité ne peut être mise en doute.

Prix: fr. 0.50, au bureau de la revue *Progreso*

Librairie Delagrave

15, rue Soufflot, Paris, 5e.

Reformo dil kalendario.

Segun deziro dil Internaciona Kongreso dil Komercala Chambri (London 1910) la suisana federala konsilistaro intencas invitar diplomacala konfero por reformo dil kalendario. Pro ke la questiono esas tre grava, omna interesato, qua havas bona ideo pri ta reformo, esas pregata sendar maxim balde sua propozo — en Ido kompreneble — a la sekretario dil Uniono por la linguo internaciona en Lüsslingen (Solothurn), qua pose sorgos pri la transsendo a la oficiala adreso.

On lektas en esperantala revui, ke ja 12 respondi advenis en Esperanto (inter 28), e pro ke on sempre aceptas nova propozi, ni esperas ke anke nia samideani helpos la solvo di ta grava questiono en qua ni samtempe povas demonstrar la praktikala valoro di linguo internaciona generale e la perfekteso di Ido.

La sekretario dil Uniono :
Fr. Schneeberger.

„TITANIC"

da Paul BLOEK.

La giganta vapornavo perisis kun sua luxala kabini, sua garden-restoreyo, sua gimnastikeyi e la maxim granda parto di sua populo.

Nam ni ya mustas parolar pri populo, kande ni pensas a ca natanta urbo, en qua plu kam 2000 homi serchis laboro o repozo. „Titana" nomizesis la verko di la injeniori, ed omno en ol esis titana : la projeto, la rafino di la aranjuro, la preco de dudek milion marki e precipue la defio, quan ol opozis sarkasmoze a la naturforci. Quon homala manui kreabis, to devis rezistar la maro e la tempesti. Grandega aquespruva parieti impedis la invado di l'ondegi; teknikala moyeni prudente inventita evitis la mar-maladeso, qua en lua ridindeso semblas a multi mem plu terorigiva kam grava danjeri di l'oceano.

Ed la homi eniris, la bordo e vivis komfortale, dum karto-ludo, flirto, senfila novaji de la kontinento e kun sua sorgi e spekuli, til ke glacia monto venis, qua ne esis konstruktita da injeniori e ne kustabis 20 milion, ed shokis la splendida marvelo. E la marveloza mondo sinkis...

Milioni perisis. La nomi Astor e Vanderbilt esas sur la perdala listo; mem la reji di l'oro ne respektesis da la glacia giganto. Perli e diamanti, silka robi e juveli perisis; ye kindek milion kalkulesas la valori di trezori, qui esas divorita da la gorgolanta profundajo. Ed eventis nula kombato kontre la terorigivo; nur desesperanta klamado e luktado. La titana forco exhaustesis.

Titana? Vi, titani, povra filii di Gaea, de via unesma kombato kontre Zeus, vi esas eterne la venkati! Anke cadie Zeus frakasis via defio. La fino di omna majesto esas la lakrimo dicas la hindua poeto... Ma ni homi, qui dejunante per kafeo ed ovi, glutas kurioze la lasta afekti di la malfortuno, ni divenabis tante apatioza ad omna grandegajo di nia tempo, ke ni konoceskas nur pokope, quo esis vere „titana" dum la periso di „Titanic". Fiera navo esis ocidata da natur-forco, qua mortigas omna rezisto.

Ma mortante, la stertoranta titano vokis sua fora frati; mem mortanta, lu anuncis a la mondo sua fato e ta di la malfortunozi, quin lu tiris kune en la periso. Super l'ondi lua voko sonas; de la rivi di Nov-Lando a la Brodway di New-York, a la rivo di London, a la bulvardi di Paris, a la bavariana quartero en Berlin. Omnaloke, ye la sama horo, la kultur-mondo konoceskas, ke una de lua verki sinkis. E l'anunco di ta periso esas nova fiera verko di kulturo, destinata donar nova titanala defio a la titani di la tekniko.

Grandega skopi postulas grandega sakrifiki. Omna ta kompatindi qui mustas mortar en la mujo di motor-vehado, od en l'ebriso d'aviacado, od en la splendida saloni di navego, esas martiri por la futuro, quan ni volas konquestar. Ankore ofte ni mustos paralizate spektar, quale la naturo sternis la homala fiereso pri homala verko. Ma malgre omno, la parolo esas: adavan! E quankam sempre nova skopi aparas en sempre nova blua disti, quankam semprenova loganta lumi brilas, quankam esas multa viktimi ed la kombato restas vana, ni dicas: adavan! La fini di omna majesto esas la lakrimo... Ma lakrimi sterkizas la semajo por nova majesti. Adavan!

Lernar ek la malfortuno, tale la defiala nomo divenas honor-monumento : „Titanic" !

(ek *Berliner Tageblatt*, 16 aprilo 1912)

trad : Löbl e Ostwald.

Esperantista korekteso

En Esperantuyo on institucis recente speco de *imposto*, per qua singla grupo de 25 adepti (“*aro* de 25 *anoj*„!) devas *komprar* la yuro elektar un delegito. Qua institucis ta imposto? Ta qua devas profitar ol : la *Centra Oficejo*, l'anonima e senyura autoritato, qua akaparis la guvernado di Esperantuyo. Ma ico esas negrava : segun proverbo, omna populo havas la guvernanti, quin ol meritas. Yen l'importanta punto : ta grava decido esis facata (segun fidelega revuo) da “16 (o plu juste 13) membri di l'Administra Komitato di la Centra Oficejo, qua konsistas ek 33 membri : *do ne la plumulto*„. On questionas, “ka tala agmaniero esas korekta e legala„. — Yen la homi, qui persistas kombatar ni per vana e perfida shikani pri la decidi *unanima* di la Komitato di la *Delegitaro*!

On adjuntas : “Esus bona, ante parolar pri ula Esperantista parlamento, praktikar kelke la parlamentala kustumi, qui regnas en omna civilizita stato„. Tre justa! ma co signifikas evidente, ke se Esperantuyo esas “vivanta populo„ e mem “supernaciono„, ol ne esas “*civilizita stato*„.

Ton konfesas la “fidelulegoj„ ipsa!

On postulas (kun quanta naiveso!) «libera, loyala, publika, plena diskutado», vice «la tote blaminda sistemo di la konfidencala, sekreta cirkuleri, qui pozas l'Esperantistaro avan eventinta fakto». Ma on oblivias, ke on praktikis precize la sama metodo kontre l'Idisti ed omna reformisti : a li anke on refuzis sisteme “libera, loyala, publika, plena diskutado„, ed on kombatis li per “konfidencala, sekreta cirkuleri, qui pozis l'Esperantistaro avan eventinta fakto„ (nome, la rupto di 18 januaro 1908). On blamas *nun* ta procedi, kande la tirani di Esperanto uzas li kontre la “fideluloj„! Kelke tarde!

“On elektis en Anvers internaciona komisitaro por studiar la questiono pri internaciona organizado. Ol devis publikigar raporto en *Oficiala Gazeto* adminime *tri monati* ante la kongreso di Krakovio. *Co neplus esas posibla,„* on dicas ye fino di aprilo, “pro ke lua membri recevis til nun nula dokumento de lua chefaro„. Ni konstatas ica fakto, nova pruvo di la korekteso di l'Esp. chefi, e ni remarkigas, ke ol suficas por *nevalidigar* e *nuligar* omna agi e decidi di la futura kongreso. On devas expektar nova surprizi ed eskamoti,... segun la konstanta metodo.

Ni dicas to, ne por “enmixar ni en l'interna aferi di la populo esperantista„ (ni nultempe havis tanta audaco!), ma nur por la *historio*, e por priventar la kustumala fanfaronado di la mastri di Esperanto, qui esforcos explotar itere la “grandega suceso„ di la futura kongreso. On vidas, ke li ja komencis “preparar„ ta kongreso per sua konstanta metodo di sufokado e strangulado.

Fine, on konstatas kun tristeso, ke “on refuzis en Anvers garantii pri la netuchebleso di la linguo dil *Fundamento*„, e ke “reale on havas tote nula garantio„. Ho la “sincera Fundamentisti„! Li havas ya bona motivi, por demandar “blinda fido„ ed “aprobo per aklamo„ de la naiva “fideluloj„!

(*Ek Progreso.*)

BIBLIOGRAFIO.

Anuncilo di l'*Uniono Sacerdotal Idista*, monatala revuo por la membri di l'Uniono Sacerdotala **(V. S. I.)** de qua la Komitato esas :

Prezidanto : Sioro paroko Creux en Soreus (Fribourg-Suiso).

Vice-Prezidanto : Sioro paroko Frohns en Poppenburg tra Burgstemmen (Hanover-Germanio).

Sekretario : Sioro paroko Guignon en Vulaines-sur-Seine (Seine-et-Marne, Francio).

Membri di la Komitato : Sioro paroko Dudouy en Secqueville-en-Bessin, tra Bretteville l'Orgueilleuse (Calvados, Francio).

Patro Odon de Ribemont en Couvin (Belgio).

Sioro paroko Vignola en Sarmato (Piacenza, Italio).

Me ne esas chancoza!!!
Damzelo Cikadino e Siorino Formikino.
du monologi da Raoul Duval
che la autoro, libreyo idista, 6, rue Gambetta, en Tours (Francio) kontre 50 centimi od *du respondo-kuponi.*

Discussiones.

Tomo III, nº 3. — 20 maio 1912.

Summario.

Deliberationes in discussione.
C. Combebiac, *De vocabulario.*
J. Bernhaupt, *Pronuntiatione de interlingua.*
V. Basso, *De orthographia.*
W. Moeser, *Ad „accordo de adiectivo cum substantivo“.*
Th. Common, *De infinitivo.*
Pinth, *Matre spartana.*
G. Marletta, *Musica in Italia.*
Bibliographia, Activo de Societate.

Tr. REIN, Imprimisto, Bruxelles.